

УДК 620.91:621.31

**МАТЕМАТИЧНА МОДЕЛЬ ТЕПЛОАКУМУЛЯТОРУ СИСТЕМИ
ГАРЯЧОГО ВОДОПОСТАЧАННЯ В РАЗІ ВИКОРИСТАННЯ
ЕНЕРГІЇ НА ОБІГРІВ ПРИМІЩЕННЯ**

Щербаков О.А., аспірант

Київський національний університет технологій та дизайну

Цибуленко Д.А., студент

Київський національний університет технологій та дизайну

Шавьолкін О.О., доктор технічних наук, професор

Київський національний університет технологій та дизайну

Ключові слова: теплоаккумулятор, система гарячого водопостачання, теплова енергія, тепловий насос, економія витрат на паливо.

Останнім часом в системах енергозабезпечення сімейних будинків розповсюдженим є використання фотоелектричних систем (ФЕС) з тепловими насосами (ТН) [1]. Це дозволяє зменшити витрати електроенергії на опалення, кондиціонування та гаряче водопостачання. Зазвичай використовують підключені до мережі ФЕС з акумуляторною батареєю (АКБ), що забезпечує підвищення надійності електропостачання. Зокрема, в період без опалення можливим є автономне енергозабезпечення. Однак в опалювальний сезон енергії ФЕС є недостатньо. Тому в аварійних ситуаціях за відключенням мережі передбачається використання додаткових джерел теплової (камін або твердопаливний котел) або електричної енергії (бензогенератор).

Поряд з АКБ для підвищення рівня власного споживання фотоелектричної енергії [2] доречним є використання додаткового елемента зберігання енергії – теплоаккумулятора (ТА). В якості ТА використовується бак системи ГВС достатньо великого об'єму $V \geq 500$ л. Нагрівання води в ТА забезпечується ТН через теплообмінник та електричним нагрівачем за наявності надлишкової енергії. Теплова енергія ТА є достатньо великою, що дає можливість її використання на обігрів приміщення в аварійних ситуаціях за обмеження електричної енергії. Метою даної роботи є оцінка такого використання ТА, що сприятиме економії палива на обігрів.

В якості інструмента дослідження обрано математичне моделювання. Розглянуто використання моделі ТА, що наведена в [1]. За цього температура води в ТА [1]

$$\tau_{vin} = \tau_{vin0} + \left(\frac{1}{m \cdot c}\right) \int \left(P_{he} - H_L(\tau_{vin} - \tau_{in}) - \left(\frac{c}{60}\right) \cdot V_B(\tau_{vin} - \tau_c)\right) dt, \quad (1)$$

де τ_{vin0} - початкова температура води;

m - маса води, відповідає об'єму ТА в літрах $m=V$;

P_{he} - теплова потужність, що передається нагрівачем;

H_L - коефіцієнт теплопередачі через стінки ТА;

τ_{in} - температура в будинку;

τ_c - температура холодної води, яка надходить в бак;

v_B – масове споживання води з бака [л/хв]; c – теплоємність води [Дж/кг $^{\circ}$ С].

За потужності ФЕС 5 кВт та середньої генерації в грудні 1кВт на 1 кВт встановленої потужності ФЕС маємо $W_{PV} \approx 5$ кВтгод. В разі генерації 50% від середньої $W_{PV} = 2.5$ кВтгод. Якщо енергоємність АКБ $W_B = 5$ кВтгод при розряді до 20% загальна доступна енергія $W \approx 6.5$ кВтгод. За обмеженої генерації фотоелектричної енергії (ФЕ) та енергії АКБ повноцінне використання ТН на опалення суттєво обмежується. Проте можливим є використання насоса, що прокачує теплоносій системи ТН через ТА і потужність споживання якого невелика.

Згідно [3] номінальна продуктивність насоса $TN v_B = 0.8$ м³/час при температурі теплоносія $w = 35^{\circ}$ С, $\tau_{out} = -7^{\circ}$ С і перепаді температури $\Delta\tau = 5^{\circ}$ С (на виході та вході ТН). За цього теплоносій підігрівається в ТА і в подальшому частка енергії передається на опалення. Прийmemo $\tau_{in} = 20^{\circ}$ С. Теплопередача залежить від різниці температури теплоносія w та в доме τ_{in} . Приймаємо, що $w = \tau_{in}$ і залежність теплопередачі є лінійна відносно значення $(\tau_{vin} - \tau_{in})$. Тоді $\Delta\tau = h(\tau_{vin} - \tau_{in})$.

За цього модель ТА має певні особливості. Компресор ТН відключено і працює лише насос. Нагрів води відсутній $Q_E = 0$. Потужність нагріву P_{hT} , що віддає ТА, визначається третьою складової (1) і знижується в процесі охолодження води в ТА.

Моделювання виконано для тривалого відключення мережі протягом доби, за початкового значення температури в будинку $\tau_{in0} = 20^{\circ}$ С. Для визначення втрат тепла P_{hC} використана теплова модель будинку 120 м²[4]. Прийнято наступний алгоритм роботи. За відключенням напруги мережі ТН вимикається та вмикається в разі зниження τ_{in} до 18 $^{\circ}$ С і підтримує це значення температури. Тривалість роботи ТН t_{TH} обмежується згідно спожитої ЕЕ W_{ETH} (прийнято близько 3000 Втгод). При наступному зниженні τ_{in} до 17 $^{\circ}$ С вмикається лише насос ТН і використовується енергія ТА за потужності P_{hTA} .

Показники функціонування за різних значень τ_{out} і початкового значення температури води в ТА $\tau_{vin0} = 45^{\circ}$ С наведено в табл.1. В табл.1 τ_{outC} – середнє за добу значення, τ_{inK}^* – значення на кінець доби за відсутності опалення, τ_{inK} - значення на кінець доби, τ_{vinK} , - значення температури води в ТА на кінець доби. Використано репрезентативний графік $\tau_{out}(t)$ для м. Київ в січні згідно [4].

Таблиця 1

Показники функціонування за різних значень τ_{out}

$\tau_{outC}, ^{\circ}$ С	$\tau_{inK}^*, ^{\circ}$ С	$W_{ETH},$ Втгод	$t_{TH},$ год	$\tau_{inK}, ^{\circ}$ С	$\tau_{vinK}, ^{\circ}$ С
-4.7	11.7	2927	3.2	14.9	21.4
0	13.2	2925	4.5	16.5	22.5
2	13.9	2722	5	17.1	22.9

На рис.1. наведені графіки τ_{out} , τ_{in} , теплової потужності ТН P_{TH} , потужності споживання ТН P_{ETH} , $P_{hc}=(P_{hc}+P_{hTA})$ за середнього значення температури $\tau_{out}=2\text{ }^{\circ}\text{C}$ і $\tau_{vin0}=45\text{ }^{\circ}\text{C}$.

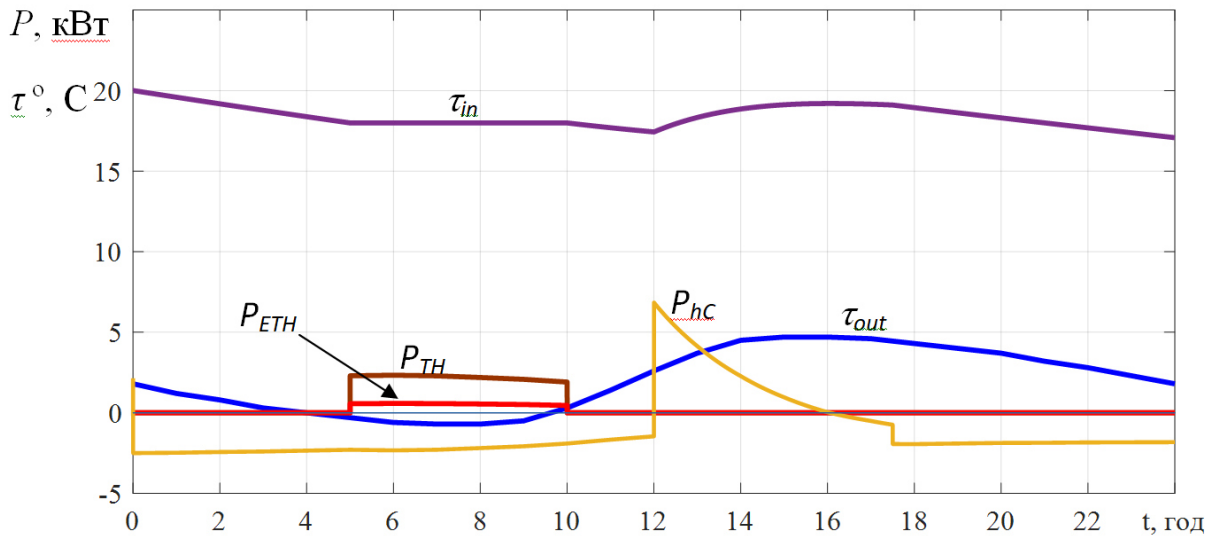

Рисунок 1 - Графіки τ_{out} , τ_{in} , P_{TH} , P_{ETH} , $P_{hc}=(P_{hc}+P_{hTA})$ за середнього значення температури $\tau_{out}=2\text{ }^{\circ}\text{C}$ і $\tau_{vin0}=45\text{ }^{\circ}\text{C}$

Таким чином, за низьких температур потрібно використання додаткового джерела теплової або електричної енергії. Разом з тим, використання енергії ТА на підтримання температури в будинку за аварійного відключення напруги мережі може бути доречним восени або весною за температурою $\tau_{out}\geq 2\text{ }^{\circ}\text{C}$. Це дозволяє зменшити витрати на паливо та вплив на екологію.

Список використаних джерел

1. Shavolkin, O., Shvedchykova, I., Demianchuk, O., & Shcherbakov, O. (2025). Improving the model of a system that maintains a microclimate regime in a single-family house by using a reversible heat pump. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 5(8 (137)), 38–47. <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2025.342027>
2. Shavolkin, O., Shvedchykova, I., Kolcun, M., Medved, D., Mazur, D., Kwiatkowski B. (2024). Increasing photovoltaic self-consumption for objects using domestic hot water systems. *Archives of Electrical Engineering*, 73(3), 573 –593. <https://doi.org/10.24425/aee.2024.150884>
3. Installation instructions AERO ILM. Available at: <https://www.c-o-k.ru/library/instructions/idm/teplovye-nasosy/29558/108525.pdf>
4. ДСТУ-Н Б В.1.1-27:2010 Захист від небезпечних геологічних процесів, шкідливих експлуатаційних впливів, від пожежі. Будівельна кліматологія. DSTU-NBV.1.1-27:2010